

Dz.U.05.18.160

PROTOKÓŁ

o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej,

przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r.

(Dz. U. z dnia 31 stycznia 2005 r.)

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 15 listopada 2000 r. został przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, w następującym brzmieniu:

Przekład

PROTOKÓŁ

o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej

Preambuła

Państwa-Strony niniejszego protokołu,

- oświadczając, iż skuteczne działania mające na celu zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, wymagają podjęcia wszechstronnych wysiłków międzynarodowych w krajach pochodzenia, tranzytu i przeznaczenia, które obejmowałyby działania zapobiegające takiemu handlowi, mające na celu karanie sprawców oraz ochronę ofiar takiego handlu, także poprzez ochronę uznawanych na arenie międzynarodowej ich praw człowieka,

- biorąc pod uwagę fakt, iż pomimo istnienia szeregu międzynarodowych instrumentów prawnych określających zasady i praktyczne działania mające na celu zwalczanie wykorzystywania ludzi, w szczególności kobiet i dzieci, nie ma instrumentu prawnego o charakterze uniwersalnym, który dotyczyłby wszystkich aspektów handlu ludźmi,

- zaniepokojone tym, że przy braku takiego instrumentu osoby stanowiące potencjalne ofiary

takiego handlu nie podlegają wystarczającej ochronie,

- odwołując się do rezolucji Zgromadzenia Ogólnego nr 53/111 z dnia 9 grudnia 1998 r., w której Zgromadzenie postanowiło powołać otwarty międzyrządowy komitet ad hoc w celu opracowania kompleksowej konwencji międzynarodowej przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej oraz w celu omówienia i opracowania, inter alia, międzynarodowego instrumentu prawnego dotyczącego handlu kobietami i dziećmi,

- przekonane, że uzupełnienie Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej międzynarodowym instrumentem prawnym mającym na celu zapobieganie, zwalczanie i karanie za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, będzie pomocne w zapobieganiu i zwalczaniu takiej przestępczości,

uzgodniły, co następuje:

I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 1

Stosunek do Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej

1. Niniejszy protokół uzupełnia Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, zwanej dalej "Konwencją". Powinien on być interpretowany łącznie z Konwencją.

2. Postanowienia Konwencji stosuje się, mutatis mutandis, do niniejszego protokołu, chyba że zawiera on postanowienia odmiennej treści.

3. Czyny uznane za przestępstwa zgodnie z artykułem 5 niniejszego protokołu będą uważane za czyny uznane za przestępstwa zgodnie z Konwencją.

Artykuł 2

Określenie celu

Celami niniejszego protokołu są:

- (a) zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi, ze szczególnym uwzględnieniem handlu kobietami i dziećmi;
- (b) ochrona i pomoc ofiarom takiego handlu, przy pełnym poszanowaniu przysługujących im praw człowieka; oraz
- (c) rozwijanie współpracy pomiędzy Państwami-Stronami dla osiągnięcia tych celów.

Artykuł 3

Wyjaśnienie pojęć

W rozumieniu niniejszego protokołu:

- (a) "handel ludźmi" oznacza werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub

przyjmowanie osób z zastosowaniem gróźb lub użyciem siły lub też z wykorzystaniem innej formy przymusu, uprowadzenia, oszustwa, wprowadzenia w błąd, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby mającej kontrolę nad inną osobą, w celu wykorzystania. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystanie prostytutki innych osób lub inne formy wykorzystania seksualnego, pracę lub usługi o charakterze przymusowym, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie albo usunięcie organów;

- (b) zgoda ofiary handlu ludźmi na zamierzone wykorzystanie, o którym mowa pod literą (a), nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którąkolwiek z metod, o której mowa pod literą (a);
- (c) werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie dziecka celem jego wykorzystania uznawane jest za "handel ludźmi" nawet wówczas, gdy nie obejmuje żadnej z metod, o której mowa pod literą (a);
- (d) "dziecko" oznacza osobę, która nie ukończyła osiemnastego roku życia.

orzeczenia sądów

tezy z piśmiennictwa

Artykuł 4

Zakres stosowania

Niniejszy protokół stosuje się, o ile nie stanowi on inaczej, zarówno do zapobiegania, jak i postępowań przygotowawczych i postępowań sądowych w sprawach czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z artykułem 5 niniejszego protokołu, jeżeli mają one charakter międzynarodowy i zostały popełnione z udziałem zorganizowanej grupy przestępczej, jak również w odniesieniu do ochrony ofiar takich przestępstw.

Artykuł 5

Penalizacja

1. Każde Państwo-Strona podejmie takie ustawodawcze i inne działania, jakie mogą okazać się konieczne dla uznania za przestępstwa czynów, o których mowa w artykule 3 niniejszego protokołu, jeżeli zostały popełnione umyślnie.

2. Każde Państwo-Strona podejmie również takie ustawodawcze i inne działania, jakie mogą okazać się konieczne dla uznania za przestępstwa:

- (a) z zastrzeżeniem uwzględnienia podstawowych pojęć systemu prawnego tego Państwa-Strony, usiłowania popełnienia czynu uznanego za przestępstwo zgodnie z ustępem 1;
- (b) uczestnictwa w charakterze współsprawcy w popełnieniu czynu uznanego za przestępstwo zgodnie z ustępem 1; oraz
- (c) organizowania innych osób lub kierowania innymi osobami w celu popełnienia czynu uznanego za przestępstwo zgodnie z ustępem 1.

II. OCHRONA OFIAR HANDLU LUDŹMI

Artykuł 6

Pomoc dla ofiar handlu ludźmi i ich ochrona

1. W stosownych przypadkach oraz w zakresie przewidzianym przez swoje prawo wewnętrzne, każde Państwo-Strona będzie chroniło prywatność i tożsamość ofiar handlu ludźmi, włączając w to, inter alia, utajnienie postępowania prawnego dotyczącego takiego handlu.

2. Każde Państwo-Strona zapewni w swym krajowym porządku prawnym środki umożliwiające, w stosownych przypadkach, udzielanie ofiarom handlu ludźmi:

- (a) informacji o dotyczących ich postępowaniach sądowym i administracyjnym;
- (b) pomocy mającej na celu umożliwienie im przedstawienia swoich poglądów i wątpliwości na odpowiednim etapie postępowania karnego, w sposób nienaruszający prawa do obrony.

3. Każde Państwo-Strona rozważy podjęcie działań mających na celu odzyskanie przez ofiary handlu ludźmi fizycznej, psychicznej i społecznej równowagi, także, w stosownych przypadkach, we współpracy z organizacjami pozarządowymi, innymi właściwymi organizacjami oraz czynnikami społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności zaś zapewnienie:

- (a) odpowiedniego zakwaterowania;
- (b) poradnictwa i informacji, w szczególności dotyczących praw przysługujących ofierze handlu ludźmi, w języku dla niej zrozumiałym;
- (c) pomocy medycznej, psychologicznej i materialnej; oraz
- (d) możliwości zatrudnienia, kształcenia i szkolenia.

4. Każde Państwo-Strona, stosując postanowienia niniejszego artykułu, uwzględni wiek, płeć oraz szczególne potrzeby ofiar handlu ludźmi, zwłaszcza szczególne potrzeby dzieci, także w zakresie odpowiedniego zakwaterowania, kształcenia i opieki.

5. Każde Państwo-Strona podejmie wysiłki mające na celu zapewnienie fizycznego bezpieczeństwa ofiarom handlu ludźmi podczas ich pobytu na jego terytorium.

6. Każde Państwo-Strona zapewni w swoim krajowym porządku prawnym środki umożliwiające ofiarom handlu ludźmi uzyskanie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Artykuł 7

Status ofiar handlu ludźmi w Państwie przyjmującym

1. Niezależnie od działań określonych w artykule 6 niniejszego protokołu, każde Państwo-Strona rozważy podjęcie ustawodawczych lub innych stosownych działań umożliwiających ofiarom handlu ludźmi pozostanie na jego terytorium na pobyt czasowy lub stały, stosownie do okoliczności.

2. Wykonując postanowienia ustępu 1, każde Państwo-Strona z odpowiednią troską weźmie pod uwagę względy humanitarne oraz okoliczności losowe.

Artykuł 8

Repatriacja ofiar handlu ludźmi

1. Państwo-Strona, którego obywatelem jest ofiara handlu ludźmi lub też w którym osoba ta posiadała prawo stałego pobytu w chwili wjazdu na terytorium Państwa-Strony przyjmującego, ułatwi i przyjmie, z należyтым uwzględnieniem bezpieczeństwa tej osoby, jej powrót, bez zbędnej zwłoki.

2. W przypadku powrotu ofiary handlu ludźmi z Państwa-Strony do Państwa-Strony, którego osoba ta jest obywatelem lub w którym posiadała prawo stałego pobytu w chwili wjazdu na terytorium Państwa-Strony przyjmującego, powrót ten powinien nastąpić z należyтым

uwzględnieniem bezpieczeństwa tej osoby, jak również z uwzględnieniem postępowania prawnego związanego z faktem, że osoba ta jest ofiarą handlu ludźmi, przy czym powrót taki powinien być w miarę możliwości dobrowolny.

3. Na wniosek Państwa-Strony przyjmującego, wezwane Państwo-Strona sprawdzi, bez zbędnej zwłoki, czy osoba będąca ofiarą handlu ludźmi jest jego obywatelem lub posiadała prawo stałego pobytu na jego terytorium w chwili wjazdu na terytorium Państwa-Strony przyjmującego.

4. W celu ułatwienia powrotu ofierze handlu ludźmi nieposiadającej odpowiednich dokumentów, Państwo-Strona, którego obywatelem jest ta osoba lub na terytorium którego posiadała ona prawo stałego pobytu w chwili wjazdu na terytorium Państwa-Strony przyjmującego, wyrazi na wniosek tegoż Państwa-Strony zgodę na wydanie takich dokumentów podróży lub upoważnienia, jakie mogą być niezbędne dla umożliwienia tej osobie wielokrotnego wjazdu na terytorium tego państwa.

5. Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają żadnych praw przysługujących ofiarom handlu ludźmi na podstawie prawa wewnętrznego Państwa-Strony przyjmującego.

6. Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają żadnych obowiązujących dwustronnych lub wielostronnych umów lub porozumień, które, w całości lub części, dotyczą powrotu ofiar handlu ludźmi.

III. ZAPOBIEGANIE, WSPÓŁPRACA I INNE DZIAŁANIA

Artykuł 9

Zapobieganie handlowi ludźmi

1. Państwa-Strony określą ogólne założenia polityki, programy oraz inne działania mające na celu:

- (a) zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi; oraz
- (b) ochronę ofiar handlu ludźmi, w szczególności kobiet i dzieci, przed ponownym ich wykorzystaniem.

2. Państwa-Strony będą dążyły do podejmowania działań, takich jak prowadzenie badań, kampanii informacyjnych i medialnych oraz podejmowanie inicjatyw społecznych i gospodarczych w celu zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi.

3. Kierunki polityki, programy oraz inne działania określone zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu obejmą, stosownie do okoliczności, współpracę z organizacjami pozarządowymi, innymi właściwymi organizacjami oraz czynnikami społeczeństwa obywatelskiego.

4. Państwa-Strony będą podejmowały lub wzmacniały, także poprzez współpracę dwustronną i wielostronną, działania mające na celu eliminowanie czynników, takich jak ubóstwo, zacofanie oraz brak równych możliwości, prowadzących do narażenia osób, w szczególności kobiet i dzieci, na stawanie się obiektem handlu.

5. Państwa-Strony będą podejmowały lub wzmacniały ustawodawcze lub inne działania, takie jak działalność edukacyjna, społeczna i kulturalna, także poprzez współpracę dwustronną i wielostronną, tak, aby przeciwdziałać powstawaniu zapotrzebowania sprzyjającego wszelkim formom wykorzystania osób, w szczególności kobiet i dzieci, które prowadzi do handlu ludźmi.

Artykuł 10

Wymiana informacji i szkolenie

1. Organy ścigania, imigracyjne lub inne właściwe organy Państw-Stron, stosownie do okoliczności, będą zgodnie ze swym prawem wewnętrznym współpracowały w wymianie informacji umożliwiających im ustalenie:

- (a) czy osoby przekraczające lub usiłujące przekroczyć granicę państwa, posługując się dokumentami podróży należącymi do innych osób lub bez dokumentów podróży, są sprawcami lub ofiarami handlu ludźmi;
- (b) rodzajów dokumentów podróży używanych przy przekraczaniu lub próbie przekroczenia granicy państwa w celu handlu ludźmi; oraz
- (c) środków i metod stosowanych przez zorganizowane grupy przestępcze w celu handlu ludźmi, włącznie z werbowaniem i transportem ofiar, szlakami oraz powiązaniem pomiędzy osobami i grupami uczestniczącymi w takim handlu oraz możliwych sposobów ich wykrywania.

2. Państwa-Strony zapewnią lub nasilą szkolenia dla funkcjonariuszy organów ścigania, służb imigracyjnych oraz innych właściwych organów w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi. Szkolenia powinny koncentrować się na metodach zapobiegania takiemu handlowi, ścigania handlarzy oraz ochrony praw ofiar, w tym ochrony ofiar przed handlarzami. Szkolenia powinny również brać pod uwagę potrzebę uwzględnienia praw człowieka oraz kwestii delikatnej natury związanych z dziećmi i płcią, a także powinny zachęcać do współpracy z organizacjami pozarządowymi, innymi właściwymi organizacjami oraz czynnikami społeczeństwa obywatelskiego.

3. Państwo-Strona otrzymujące informacje powinno zastosować się do wszelkich wymogów Państwa-Strony przekazującego informacje ograniczających wykorzystanie tych informacji.

Artykuł 11

Działania podejmowane na granicy

1. Nie naruszając zobowiązań międzynarodowych dotyczących swobodnego przepływu osób, Państwa-Strony wzmocnią, w miarę możliwości, środki kontroli granicznej, jakie mogą okazać się konieczne dla zapobiegania i wykrywania handlu ludźmi.

2. Każde Państwo-Strona podejmie, w możliwym zakresie, ustawodawcze lub inne stosowne działania mające na celu zapobieganie wykorzystywaniu środków transportu należących do przewoźników do popełniania czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z artykułem 5 niniejszego protokołu.

3. W razie konieczności i nie naruszając obowiązujących konwencji międzynarodowych, działania takie będą obejmować wprowadzenie w stosunku do przewoźników, włączając w to firmy transportowe, właścicieli lub operatorów dowolnych środków transportu, obowiązku upewnienia się, że wszyscy pasażerowie posiadają dokumenty podróży wymagane przy wjeździe do Państwa przyjmującego.

4. Każde Państwo-Strona, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, podejmie niezbędne działania wprowadzające sankcje za naruszenie obowiązku określonego w ustępie 3.

5. Każde Państwo-Strona rozważy podjęcie działań umożliwiających, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, odmówienie prawa wjazdu lub cofnięcie wizy osobom mającym związek z popełnieniem czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z niniejszym protokołem.

6. Nie naruszając artykułu 27 Konwencji, Państwa-Strony rozważą rozszerzenie współpracy

pomiędzy organami kontroli granicznej poprzez, inter alia, ustanowienie i utrzymywanie bezpośrednich kanałów wymiany informacji.

Artykuł 12

Bezpieczeństwo i kontrola dokumentów

Każde Państwo-Strona, stosownie do dostępnych środków, podejmie takie działania, jakie mogą okazać się konieczne dla:

- (a) zagwarantowania takiej jakości wystawianych przez siebie dokumentów podróży lub dokumentów tożsamości, która uniemożliwiłaby ich niewłaściwe użycie, sfalszowanie, nielegalne przerobienie, skopiowanie lub wydanie; oraz
- (b) zapewnienia integralności i bezpieczeństwa dokumentów podróży lub dokumentów tożsamości wystawianych przez Państwo-Stronę lub w ich imieniu oraz zapobiegania ich nielegalnemu wytwarzaniu, wystawianiu i wykorzystywaniu.

Artykuł 13

Legalność i ważność dokumentów

Na wniosek innego Państwa-Strony, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, Państwo-Strona sprawdzi w rozsądnym czasie legalność i ważność dokumentów podróży lub dokumentów tożsamości wystawionych lub rzekomo wystawionych w jego imieniu, co do których istnieje podejrzenie, że są wykorzystywane dla celów handlu ludźmi.

IV. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 14

Klauzula zastrzeżenia

1. Żadne z postanowień niniejszego protokołu nie narusza innych praw, zobowiązań ani obowiązków państw i osób wynikających z prawa międzynarodowego, w tym międzynarodowego prawa humanitarnego oraz międzynarodowego prawa ochrony praw człowieka, a w szczególności, tam gdzie ma to zastosowanie, Konwencji z 1951 r. oraz Protokołu z 1967 r. dotyczących statusu uchodźców oraz zawartej w nich zasady niewydalania.

2. Działania określone w niniejszym protokole będą interpretowane oraz stosowane w sposób niepowodujący dyskryminacji osób z tytułu bycia tych osób ofiarami handlu ludźmi. Interpretacja i podejmowanie takich działań powinno być zgodne z zasadami niedyskryminacji uznanymi na arenie międzynarodowej.

Artykuł 15

Rozstrzyganie sporów

1. Państwa-Strony będą dążyły do rozstrzygania sporów dotyczących interpretacji lub stosowania niniejszego protokołu w drodze negocjacji.

2. Jakikolwiek spór dotyczący interpretacji lub stosowania niniejszego protokołu wynikły

pomiędzy dwoma lub więcej Państwami-Stronami, który w rozsądnym czasie nie został rozstrzygnięty w drodze negocjacji, zostanie, na wniosek jednego z tych Państw-Stron, przekazany do rozstrzygnięcia w drodze arbitrażu. Jeśli, w okresie 6 miesięcy od daty wniosku o arbitraż, Państwa-Strony nie zdołają uzgodnić procedury postępowania arbitrażowego, wówczas każde z tych Państw-Stron może przedłożyć spór Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, składając wniosek zgodnie ze statutem Trybunału.

3. Każde Państwo-Strona, w czasie podpisywania, ratyfikacji, przyjmowania lub zatwierdzania niniejszego protokołu lub w chwili przystępowania do niego, może oświadczyć, iż nie uważa się za związane ustępem 2. Pozostałe Państwa-Strony nie będą wówczas związane ustępem 2 w stosunku do takiego Państwa-Strony, które złożyło takie zastrzeżenie.

4. Każde Państwo-Strona, które złożyło zastrzeżenie zgodnie z ustępem 3, może w dowolnym czasie wycofać to zastrzeżenie w drodze powiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 16

Podpisanie, ratyfikacja, przyjęcie, zatwierdzenie i przystąpienie

1. Niniejszy protokół będzie otwarty do podpisu dla wszystkich państw w okresie od 12 do 15 grudnia 2000 r. w Palermo (Włochy), a następnie - w siedzibie Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku do dnia 12 grudnia 2002 r.

2. Niniejszy protokół będzie ponadto otwarty do podpisu dla regionalnych organizacji integracji gospodarczej, pod warunkiem że przynajmniej jedno Państwo członkowskie takiej organizacji podpisało niniejszy protokół zgodnie z ustępem 1.

3. Niniejszy protokół podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych. Regionalna organizacja integracji gospodarczej może złożyć swój dokument ratyfikacyjny, przyjęcia lub zatwierdzenia, jeśli uczyniło to co najmniej jedno z jej Państw członkowskich. W takim dokumencie ratyfikacyjnym, przyjęcia lub zatwierdzenia organizacja ta określi zakres swoich kompetencji w stosunku do kwestii regulowanych niniejszym protokołem. Organizacja ta poinformuje również depozytariusza o wszelkich istotnych zmianach zakresu swoich kompetencji.

4. Niniejszy protokół jest otwarty do przystąpienia dla jakiegokolwiek państwa lub jakiegokolwiek regionalnej organizacji integracji gospodarczej, której przynajmniej jedno Państwo członkowskie jest Stroną niniejszego protokołu. Dokumenty przystąpienia zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych. W chwili przystąpienia regionalna organizacja integracji gospodarczej określi zakres swoich kompetencji w odniesieniu do kwestii regulowanych niniejszym protokołem. Organizacja ta informuje również depozytariusza o wszelkich istotnych zmianach zakresu swoich kompetencji.

Artykuł 17

Wejście w życie

1. Niniejszy protokół wejdzie w życie dziewięćdziesiątego dnia od daty złożenia czterdziestego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, z zastrzeżeniem, że protokół nie wejdzie w życie przed wejściem w życie konwencji. W

rozumieniu niniejszego ustępu, jakikolwiek dokument złożony przez regionalną organizację integracji gospodarczej nie będzie uważany za dokument dodatkowy wobec tych, jakie zostały złożone przez Państwa członkowskie tej organizacji.

2. Dla wszystkich państw i regionalnych organizacji integracji gospodarczej ratyfikujących, przyjmujących, zatwierdzających lub przystępujących do niniejszego protokołu po złożeniu czterdziestego dokumentu potwierdzającego taką czynność, niniejszy protokół wejdzie w życie trzydziestego dnia od daty złożenia przez to państwo lub organizację odpowiedniego dokumentu lub w dniu wejścia w życie niniejszego protokołu zgodnie z ustępem 1, w zależności od tego, która data będzie późniejsza.

Artykuł 18

Poprawki

1. Po upływie 5 lat od wejścia w życie niniejszego protokołu, Państwo-Strona niniejszego protokołu może zaproponować poprawkę i przedłożyć ją Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych, który następnie przekaże proponowaną poprawkę Państwom-Stronom oraz Konferencji Stron Konwencji w celu rozważenia propozycji i podjęcia decyzji. Państwa-Strony niniejszego protokołu zgromadzone na Konferencji Stron podejmą wszelkie starania w celu osiągnięcia konsensusu w sprawie każdej poprawki. W sytuacji, gdy wszelkie możliwości osiągnięcia konsensusu zostaną wyczerpane, a porozumienie nie zostanie osiągnięte, jako ostatnia możliwość dla przyjęcia poprawki wymagana będzie większość dwóch trzecich głosów Państw-Stron niniejszego protokołu obecnych i głosujących na posiedzeniu Konferencji Stron.

2. Regionalne organizacje integracji gospodarczej, w kwestiach leżących w zakresie ich kompetencji, będą korzystać z przysługującego im na mocy niniejszego artykułu prawa głosu w liczbie głosów równej liczbie Państw członkowskich tych organizacji będących Stronami niniejszego protokołu. Organizacje te nie mogą korzystać ze swego prawa głosu, jeżeli ich Państwa członkowskie korzystają ze swego prawa głosu i vice versa.

3. Poprawka przyjęta zgodnie z ustępem 1 podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez Państwa-Strony.

4. Poprawka przyjęta zgodnie z ustępem 1 wejdzie w życie w odniesieniu do Państwa-Strony po upływie dziewięćdziesięciu dni od daty złożenia Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia tej poprawki.

5. Z chwilą wejścia w życie poprawki, staje się ona wiążąca dla tych Państw-Stron, które wyraziły zgodę na związanie się nią. Pozostałe Państwa-Strony pozostaną nadal związane postanowieniami niniejszego protokołu oraz wszelkimi wcześniejszymi poprawkami, które zostały przez nie ratyfikowane, przyjęte lub zatwierdzone.

Artykuł 19

Wypowiedzenie

1. Państwo-Strona może wypowiedzieć niniejszy protokół w drodze pisemnego powiadomienia Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie wejdzie w życie po upływie jednego roku od daty otrzymania powiadomienia przez Sekretarza Generalnego.

2. Regionalna organizacja integracji gospodarczej przestaje być Stroną niniejszego protokołu

z chwilą jego wypowiedzenia przez wszystkie Państwa członkowskie tej organizacji.

Artykuł 20

Depozytariusz i języki

1. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych zostaje wyznaczony depozytariuszem niniejszego protokołu.

2. Oryginał niniejszego protokołu, którego teksty w językach arabskim, chińskim, angielskim, francuskim, rosyjskim i hiszpańskim są jednakowo autentyczne, zostanie złożony u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

NA DOWÓD CZEGO, niżej podpisani pełnomocnicy, należycie upoważnieni przez ich Rządy, podpisali niniejszy protokół.

Po zaznajomieniu się z powyższym protokołem, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- został on uznany za słuszny zarówno w całości, jak i każde z postanowień w nim zawartych,
- jest przyjęty, ratyfikowany i potwierdzony,
- będzie niezmiennie zachowywany.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.
Dano w Warszawie dnia 18 sierpnia 2003 r.